

Az erdőgazdálkodás gazdasági szabályozásának lehetőségei az EU-csatlakozás tükrében

Az erdőgazdálkodás EU-EMOGA támogatása

Az erdőgazdálkodás céljaira nyújtott támogatások hozzájárulnak a *vidéki térségekben az erdők gazdasági, ökológiai és társadalmi szerepének* a megóvásához és fejlesztéséhez. A támogatásoknak a következő célkitűzések elérését kell elősegíteni:

- a fenntartható erdőgazdálkodás megvalósítását és az erdészeti tevékenységek fejlesztését,
- az erdészeti erőforrások megóvását és feljavítását,
- az erdősített térségek kiterjesztését.

A támogatások *csak magánszemélyek, azok társaságai vagy önkormányzatok és azok társaságai* tulajdonában levő erdők és területek vonatkozásában adhatók. (Ez a korlátozás nem vonatkozik a természeti katasztrófák és tüzek által károsított erdészeti területek helyreállítására és megfelelő megelőző intézkedésekre.)

A támogatás hozzájárul a Közösség és a tagállamok által nemzetközi szinten vállalt kötelezettségek teljesítéséhez. *Nemzeti vagy országgrészre vonatkozó erdészeti programokon*, vagy azokkal egyenértékű olyan intézkedéseken alapul, amelyek figyelembe veszik az európai erdők védelméről szóló miniszteri konferenciák által kidolgozott kötelezettségvállalásokat.

Erdészettel kapcsolatos támogatások célrendszere:

- *beruházások az erdőkbe, azok gazdasági, ökológiai és szociális értékének növelésére;*
- az erdészeti termékek feldolgozásának, kereskedelmének racionalizálását, fejlesztését;
- a faanyag, mint nyersanyag felhasználásával kapcsolatos korlátozott tevékenységeket szolgáló beruházások, az ipari méretű felhasználást megelőzően;
- új termékek, megoldások támogatása az erdészeti feldolgozásban és kereskedelemben;
- erdőtulajdonosok és gazdálkodók társulásainak támogatása, hogy a tagja-

ik fejleszthessék erdőgazdálkodási ismereteiket;

- az erdészeti termelőképesség helyreállítása természeti katasztrófák, tűzvészek után, valamint megelőző intézkedések bevezetése;

- *az erdők ökológiai stabilitásának fenntartása és fokozása, amikor ezeknek az erdőknek a védelmi és az ökológiai szerepe közérdeknek minősül*, valamint a tűzvédelmi gátak, pásztták fenntartása mezőgazdasági eszközökkel erdők, erdőtelepítések, egyéb hatásai: pl. erózió elleni védelem, akác esetén méztermelés, gomba, vadgyümölcsök, gyógynövények termeléséhez, falusi turizmushoz háttér, „hozzájárulás a vidéki tevékenység diverzifikálásához”, vadgazdálkodás;

- a megtermelt faanyag felhasználása, mint megújítható nyersanyag és energiaforrás. (Az EU-ban 2010-re meg akarják duplázni a megújítható erőforrások felhasználását.)

A tagállamok korlátokat határoznak meg a támogatásra jogosult befektetésre vonatkozóan. A támogatás teljes összege a jogosult befektetések arányában kifejezve maximálisan 40%, a kedvezőtlen adottságú térségekben 50%. Amennyiben a befektetést fiatal gazdálkodók hajtják végre, ez az arány elérheti a 45%-ot, kedvezőtlen adottságú térségekben az 55%-ot. A beruházások támogatására vonatkozóan a korábban már említett 40 és 50%-os mértékű korlátozásokat itt is alkalmazni kell.

A kedvezményezettek számára kifizetés teljesíthető, amennyiben az erdők védelméről és ökológiai értékük megőrzéséről fenntartható módon gondoskodnak, az intézkedéseket és azok költségeit szerződésben rögzítették. Az erdők ökológiai stabilitásának megőrzése és javítása, amikor ezeknek az erdőknek a védelmi és az ökológiai szerepe közérdeknek minősül, és költségei meghaladják az ilyen erdőkben végzett erdészeti tevékenységekből származó jövedelmet. *Az éves kifizetések mértéke minimumán 40 euró, maximális értéke 120 euró hektáronként*, a kifizetéseket a két érték közötti összegben állapítják meg a végrehajtott intézkedések tényleges költ-

segei alapján a szerződésben korábban előírt rendelkezések szerint.

Hivatkozott jogszabályok:

A TANÁCS 1999. június 21-i 1260/1999/EK rendelete a Strukturális Alapokra vonatkozó általános rendelkezésekről

A BIZOTTSÁG 1685/2000 EK rendelete a Strukturális Alapokról

A TANÁCS 1999. május 17-i 1257/1999/EK rendelete az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garanciaalapról (EMOGA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról és bizonyos rendeletek módosításáról és hatálytalánításáról

A BIZOTTSÁG 1999. július 23-i 1750/1999/EK rendelete a vidékfejlesztés részére az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garanciaalapról (EMOGA) nyújtott támogatásról szóló 1257/1999/EK tanácsi rendelet végrehajtására vonatkozó részletes szabályokról

A BIZOTTSÁG 2002. február 26-i 445/2002/EK rendelete az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garanciaalapról (EMOGA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról szóló 1257/1999/EK tanácsi rendelet alkalmazására vonatkozó részletes szabályok megállapításáról

1996. évi LIV. törvény az erdőről és az erdő védelméről

102/2001. FVM rendelet az agrárgazdasági célok 2002. évi költségvetési támogatásáról

Az erdészet finanszírozása Magyarországon

Az erdőgazdálkodás mezőgazdaságtól is eltérő támogatási rendszere

A világ legtöbb országában politikai, társadalmi megfontolásokból az agrár ágazatot speciális gazdasági szabályzó rendszerben támogatják. Az EU-ban ennek különösen nagy a szerepe. Ugyanakkor az erdő, az erdei termékek a versenygazdaság részei, ahol minimálisan avatkoznak a piaci folyamatokba. Magyarországon az erdészet finanszírozási rendszere önálló szabályozással bír, amely elvében és gyakorlati elemeiben is különbözik a többi országtól.

Az erdő és erdőgazdálkodás országos jelentőségű közcélakat szolgál és igen kiemelt környezet- és természetvédelmi tényező, jelenlegi támogatottsága elenyésző az erdőterületi arányhoz képest. Az állami támogatás az erdő esetében nem más, mint a közszolgálati funkciójából eredő többletterhekhez való hozzájárulás. A többlettámogatás döntő részét a közérdekű erdőfenntartási feladatokra, a legkedvezőtlenebb természeti adottságú, fenntartandó erdőterületek erdőfelújítási munkáira indokolt fordítani.

Az erdőgazdálkodás támogatási rendszere része az agrártámogatásoknak, a sajátosságokat figyelembe véve azonban szükséges a kedvezmények rendszerének összehangolása, az ágazat jelentőségének megfelelő mértékű támogatás biztosítása, és érintett a tulajdonváltással és a birtokszerkezettel kialakult hátrányoktól.

Az Alap működésének zavarai már a 80-as évek végén jelentkeztek, az Országos Erdészeti Alapból az erdőfelújítás költsége már nem teljes mértékben került finanszírozásra. Az önálló Alap, az alap-szerű finanszírozás jogilag is megszűnt.

Az erdőfenntartási járulékat az erdőtvényben szabályozták. Az egyes fafajokra (csoportokra) és tájegységekre határozták meg a befizetendő értékeket, amelyek a fakitermelés konkrét fedezetétől, a gazdálkodó jövedelmezőségétől függetlenedtek. A felosztó-kirovó rendszerben a változatlan támogatások mellett sem képződött tartalék.

Az 1990-es években az erdőfelújítás normatív támogatása az agrártámogatások pályázatos rendszerében elszakadt az erdőfelújítás tényleges költségeitől (változásától), és fafajcsoportonként, felújítási módonként, illetve a lejtviszonyok szerint került differenciálásra, fafajpolitikai szempontokat érvényesítve.

A jelenlegi rendszer által keltett feszültségek és ellentmondások

1. Szemléleti alapállás ellentmondása

- tulajdonosi, gazdálkodói önállóság,
- a felosztó-kirovó rendszer meghaladottsága,
- az önerő és a támogatás szétválasztása.

2. A metodikai problémák

- erdőgazdálkodás helyett részfolyamatok kiragadása,
- eredmény, jövedelem fogalmak és összetevőinek mellőzése,
- általános, átlagos és állami értékek kivetítése az egyedire, a konkrétúra.

3. Az alkalmazott számítások, mérések alátámasztásának hiánya

a) adatbázis, feldolgozás esetlegesége, követés hiánya,

b) fakitermelési fedezetek, jövedelmek számszerűsítési hiánya,

c) erdőfelújítási, erdőfenntartási költségek számszerűsítési hiánya.

Az erdőfelújítás finanszírozása megújítási alapelvei:

- Az önerős erdőfelújításnál az önfinanszírozási alapelv szerint az erdőgazdálkodás, a fakitermelés hozamaiból kell megoldani az erdőfelújítási és erdőfenntartási feladatokat.

- A tartamosság biztosításánál az állam, a főhatóság feladata a megfelelő társadalmi, gazdasági, jogi környezet biztosítása, hogy a gazdálkodó felújítási kötelezettségét nagy biztonsággal, a közérdeknek megfelelően, konfliktusmentesen teljesítse.

- Az erdőtulajdonosokat, erdőgazdálkodókat segíteni szükséges, hogy feladataiknak megfelelhessenek, a fakitermelési árbevétel és az erdőfelújítási ráfordítás időbeli eltéréséből fakadó átmeneti tartalék rendelkezésre álljon.

- Az erdő tulajdonlása és kezelése, használata levált egymástól. Jövedelem és vagyonátcsoportosítás a tulajdonosok, a vállalkozók között a versenyszféra erdőgazdálkodásban kizárt.

- A társadalmi és gazdasági változások az erdőnél is a tulajdonos és a tőke megjelenésével, a tulajdonos és a vagyonkezelő érdekeltségének kinyilvánításával új helyzetet teremtettek, továbbá a módszerek EU konformitása is követelmény.

Az önerős erdőfelújítás, az egyéni erdőfelújítási bázis jellemzői:

- Kiküszöböli az erdőgazdálkodók közötti jövedelem-, vagyon-átcsoportosítást.

- Az állami támogatási szükséglet az átmeneti időszakban nő és a rászorultaknál folyamatos.

- Az önfinanszírozó rendszer nem jelenik meg bruttóan, a költségvetés nem torzítja az ágazat valós támogatását.

- Az erdőtvény alapján az erdőfenntartási járulék elszámolásával az erdőfelújítás kikényszeríthető, az el nem végzett munkák fedezetéhez adó módjára beszédhető, és a kényszerkezelés (erdőfelújítás) elvégeztethető.

- Növeli az erdőtulajdonos, erdőgazdálkodó felelősségét és racionális, költségtakarékos gazdálkodásra ösztönöz.

A javaslat az erdőtvény módosítását nem igényli az erdőtvény szellemét a tartamos erdőgazdálkodás

előírásának biztosításával szolgálja. A módosítás költségvetési támogatási jogszabályokat, FVM rendeletet érint.

A gazdaságtalanul kezelhető erdőterületek felújítása speciális megoldásokat igényel, amelyek garanciát adnak az erdőfelújítás pénzügyi forrásaira. A közérdekből fenntartandó erdőterületek esetében az erdőtvény támogatásról biztosítja a gazdálkodót. A gazdaságtalan erdők felújítása, erdőszerkezet átalakítása stb. felvállalt állami feladat, az agrártámogatás keretében, az erdőgazdálkodó pályázata alapján, nyilvános elbírálással indokolt finanszírozni. A pályázat mellett, a kis erdőtulajdonosoknál egyszerűsített pályázat és több éves támogatási pályázat működtetése is kívánatos.

Az erdőfelújítás közvetlen támogatása különösen akkor indokolt, ha a kedvezőtlen átlagos körülmények között működő erdőgazdálkodó szóban forgó erdőterületének hozamai részben vagy egészben nem fedezik a felújítás költségeit, vagy az erdő speciális felújítása olyan különleges intézkedéseket igényel, melyekre a közérdek miatt kerül sor.

A támogatás oka az erdő fenntartásának össztársadalmi érdeke. Forrása a költségvetési támogatás, ami a társadalom tehervállalását testesíti meg. Mértéke a támogatási célok és igények ismeretében határozható meg.

A jelenlegi helyzetben bizonyos egyetértés van kialakulóban az erdőfelújítás finanszírozásának a modernizálásra az EU-csatlakozásig. Az évek során a magán-erdő-tulajdonosok egyre nagyobb száma került bele a rendszerbe, amely akadályozza a módosítást, a befizetések révén erkölcsi követelésük van a saját befizetést viszszafejtő támogatásra.

Az EU és Magyarország erdészeti költségvetéseinek harmonizálása

Az EU és Magyarország erdészetének költségvetési kapcsolati rendszerét összevetve lényeges különbségek tapasztalhatók. A nagyon is fontos technikai kérdéseken kívül (szabályozás, kifizető ügynökség stb.) mindenképpen szükséges az eltérések meghatározása után most már annak feloldása a fő erdőfelújítási támogatási területen.

Az EU fagazdaságát évtizedek óta meghatározó alapelv, hogy a legkisebb mértékűre szorítkozzon a piac korlátozása, az állam mesterséges piaci beavatkozása. Ezt a szemléletet kell most összehangba hozni az erdészeti üzemek álló-

mányviszonyokból származó jövedelem különbségeivel, valamint az általános vidékfejlesztési, környezetvédelmi törekvésekkel és igényekkel, amelyek jelentős, növekvő strukturális, kohéziós támogatásokra számíthatnak.

Az erdőgazdálkodás hosszú ciklusú folyamata, az erdőfelújítás több éves periódusa kiszámítható finanszírozást igényel, amelyben az EU viszonyok között a jelenlegi szemlélet, megfontolások, módszer és technika lényeges változására is sor fog kerülni.

Az erdőfelújítás szabályozási harmonizációja az EU általános elvei szerint ajánlott, de nemzeti hatáskörbe tartozik.

Az erdőfelújítás támogatásának javasolt korrekciója:

- átvezetési szakaszát a legrövidebbre célszerű venni,
- állami erdőgazdaságok működőképességének megőrzése EU szabálysértés nélkül is megkísérrelhető.
- A magántulajdonú erdők tulajdonosai és erdőgazdálkodói a korábbi be fizetéseikkel erkölcsi alapot szereztek a támogatásra.
- Vagyon- és jövedelem-átcsoportosítás, keresztfinanszírozás nem tartható fenn.
- A rászorultak finanszírozásához, a magánerdő-gazdálkodás működőképességéhez a jelenlegit meghaladó költségvetési támogatásra van, lesz szükség.

Összefoglalás, a támogatások harmonizációjára vonatkozó összegző javaslatok

- Az állami erdőgazdálkodás támogatását csak nemzeti forrásból és megújított rendszerben javasolt és lehetséges megoldani.
- A magánerdő-gazdálkodás uniós és nemzeti források kombinációjával hatékonyan támogatható, amennyiben a megfelelő támogatási struktúra kialakul.
- Az erdőfelújítás rendszerének szeleme nem illeszkedik be az uniós normákba, nemzeti forrásból mindenképpen megújult struktúrában oldandó meg.

Az erdőfelújítás finanszírozásának felülvizsgálata és korszerűsítése az EU-csatlakozáskor		
Az erdőfelújítás finanszírozási hagyománya	Változások és átmenet. Jelenlegi helyzet és feszültségek	A támogatás korszerűsítése
Társadalmi (állami és szövetkezeti) erdővagyon és gazdálkodás.	Állami erdővagyon KVI és FNA tulajdonosi képviselői. HM és ÁPV Rt. tulajdonút kezelő részvénytársaságok. Egyéni és társult magánerdő-gazdálkodók (megbízási és bérleti típusú viszony).	Állami erdővagyon KVI és FNA tulajdonosi képviselői. HM és ÁPV Rt. tulajdonút kezelő részvénytársaságok. Egyéni és társult magánerdő-gazdálkodók (megbízási és bérleti típusú viszony).
Szektoronként, csoportonként elkülönült finanszírozási alapok, körök.	Szektorsemleges, egyesített felosztó-kirovó rendszer (HM belső elszámolás).	Tulajdonosi-erdőgazdálkodói önálló finanszírozás. Ellenőrzött elszámolás és pénzkezelés.
Erdőgazdasági bevételek (kitermelési költségmentes fakitermelési bevétel). A kezelőtől a természeti járadék átcsoportosítása.	Bevételekből törvényi előírású, tényleges járadéktól független elvonás.	Folyamatos gazdálkodásnál bevételből finanszírozás. Szakaszos gazdálkodásnál erdőfelújítási fedezet képzése.
Erdőfelújítási ráfordítások finanszírozása (fafajpolitikai eltérések). Elvonás és támogatás bruttó elszámolása és nettó pénzügyi lebonyolítása.	Erdőfelújítási ráfordítások részleges támogatása (fafajpolitikai eltérések). Elvonás, támogatás, pénzügyi lebonyolítás bruttó módon. Költségvetésben saját forrás támogatásként.	Önerős erdőfelújítás finanszírozás, társadalmi-költségvetési támogatás a rászorultság a társadalmi szolgáltatások alapján. Hatóságilag felügyelt saját számlás, finanszírozási körös pénzkezelés. Nemzeti erdőfelújítási, erdőfenntartási támogatás.

Az erdőfelújítás finanszírozása kalkulációs tételekkel (1000 Ft/ha)

Az EFJ meghaladja (a hosszú vágáskorú állományok esetén jelentősen) az EFNT-t.
Az EFNT teljes összege alacsonyabb az EF I. kivételének közvetlen költségénél.

Hosszú vágásfordulójú állományok, 1000 Ft/ha									
Fafaj	évek	0	1	2	3	4	5	6	7
Minta H	Bevétel		155						99
Hosszú vágásforduló	Kiadás	-450	-255	-30	-50	-25	-25	-25	-30

Rövid vágásfordulójú állományok, 1000 Ft/ha						
Fafaj	évek	0	1	2	3	4
Minta H	Bevétel		76			34
Rövid vágásforduló	Kiadás	-120	-115	-60	-20	-25

Megjegyzés:

Mesterséges erdőfelújítás talaj-előkészítéssel együtt (2002).

Közvetlen erdőfelújítási költségek tuskózás nélkül, vadvédelmi kerítés nélkül.